

SYNSPUNKT

Det kan se ut som om de mest skeptiske holdningene til likestilling er på defensiven. Men fremdeles er det slik at aktive kristne er klart mer skeptiske til likestilling enn ikke-kristne.

Likestilling og religion i Vest-Agder

May-Linda Magnussen
Sosiolog, forsker,
Agderforskning

Pål Repstad
Sosiolog, professor
i religionssociologi,
UiA

Sivert Urstad
Sosiolog,
forskningsassistent,
Kirkeforskning

Sørlandet har i over hundre år vært kjent som en landsdel som mer enn andre deler av Norge preges av religiøse bevelger med et tradisjonelt syn på mange moralske spørsmål. Samtidig ligger regionen på bunn når det gjelder mange mål for likestilling. Kvinners yrkesaktivitet er lavere på Sørlandet, flere kvinner jobber deltid, og andelen kvinnelige uførepensjonister er høy. Flere undersøkelser viser også at skeptiske holdninger til likestilling er mest utbredt i agderfylkene.

Når Sørlandet ligger dårlig an på likestilling, kan det handle om at regionen er preget av spredtbygde strøk med få arbeidsplasser kvinner finner attraktive. Vi kan heller ikke se bort fra at det kan finnes tradisjonalisme som i dag ikke har noe spesielt med religion å gjøre. Men siden Sørlandet har mange aktive kristne, er religion en forklaring det er verd å se nærmere på. Vi har undersøkt om det er en direkte sammenheng mellom religiøst engasjement og holdninger til likestilling mellom kvinner og menn. Vårt materiale er hentet fra spørreundersøkelser i landet som helhet og i Vest-Agder. Dermed kan vi ikke si noe sikkert om Aust-Agder, men statistikk og andre spørreundersøkelser tyder på at de to agderfylkene ikke skiller seg så mye fra hverandre.

I de såkalte Religionsundersøkelsene, som vi bruker, er noen av de samme spørsmålene stilt i 1991, 1998 og 2008, så vi har hatt mulighet til å se på utviklingen over tid. I 1998 og 2008 ble det trukket et eget utvalg for Vest-Agder ved siden av den landsomfattende undersøkelsen, så vi har tilfældige utvalg der vi kan sammenlikne Vest-Agder og Norge forøvrig uten å rødtme om det skulle være en statistiker i nærheten.

Religionsundersøkelsene bekrefter inntrykket fra mange andre spørreundersøkelser om at Vest-Agder ligger på «kristentoppen» i Norge. Her går omtrent 1 av 4 til gudstjenester eller religiøse møter en gang i måneden eller oftere, i Norge som helhet mindre enn 1 av 10. Riktignok er det altså også i Vest-Agder et mindretall som er faste kirke- og bedehusgjengere. Men mindretallet av aktive engasjerte kristne er altså klart større i Vest-Agder. På alle de mål for religiøst engasjement vi har i undersøkelsene ligger Vest-Agder godt over landsgjennomsnittet, og mens Norge som helhet er blitt noe mindre religiøst

” Dette kan tyde på at frikirkene - mer enn statskirke-kemenighetene - er arenaer i regionen som holder ved like skepsis mot likestilling.

på de ti årene fra 1998 til 2008, er hovedinntrykket for Vest-Agder stabil og høy religiøsitet.

Er det så sammenheng mellom religiøst engasjement og skepsis til likestilling? Svarpersonene i Religionsundersøkelsene ble bedt om å ta stilling til ulike utsagn, så som «Ektemannens oppgave er å tjene penger, konas oppgave er å ta seg av hjemmet og familien» og «Når alt kommer til alt, er det familielivet det går ut over når kvinnen har heltidsarbeid». Oppslutningen om de to utsagnene har blitt klart mindre fra 1998 til 2008. Det gjelder befolkningen som helhet i Norge og i Vest-Agder, og det gjelder aktive kristne i Norge og i Vest-Agder.

Vi kan se en tendens til at «kristenfolket» haler noe inn på befolkningen som helhet når det gjelder holdninger til likestilling. I 2008 er det bare 13 prosent av de religiøst aktive vestegdene som slutter opp om

at ektemannen skal tjene penger og at kona skal ta seg av familien, og nedgangen på de ti årene er fra 44 til 27 prosent når det gjelder utsagnet om at kvinners heltidsarbeid skader familielivet.

Det kan se ut som om de mest skeptiske holdningene til likestilling er på defensiven. Men fremdeles er det slik at aktive kristne er klart mer skeptiske til likestilling enn ikke-kristne, og denne tendensen er enda tydeligere i Vest-Agder enn i landet forøvrig. Dette betyr at religiøst aktive vestegder er mer skeptiske til likestilling enn religiøst aktive andre steder i landet. Det gjelder de nevnte utsagnene, og også utsagn som «Heltidsbarnehage er ikke bra for barn» (som indirekte kan handle om likestilling fordi det som regel er mødre som tilpasser sin arbeidstid etter det som forstås som barnets behov) og «Gud har skapt verden slik at menn og kvinner har forskjellige oppgaver i hjem og samfunn».

Vi har slått sammen fem slike utsagn til en indeks og kjørt såkalte regresjonsanalyser. Det gir mulighet til å si noe om hvilke faktorer som betyr mest for holdning til likestilling. Det vil føre for langt å redegjøre for de statistiske metodene her, men interesserte kan gå til vår artikkel i Tidsskrift for kjønnsforskning nr. 2-3, 2012. Analysene våre viser et resultat som kan virke paradoksalt. Samtidig som vi har sett at skepsisen mot likestilling har blitt mindre blant aktive kristne i Vest-Agder over tid, viser det seg at religiøst en-

gasjement relativt sett forklarer mer av skepsisen til likestilling i 2008 enn i 1998.

I 1998 betydde utdanning, kjønn og alder mer, på den måten at å være mann, ha lav utdanning og høy alder økte sannsynligheten for å være skeptisk til likestilling. Ti år senere står religiøst engasjement i større grad alene igjen som en faktor med stor betydning for likestillings-skepsis. At alder ikke lenger har så stor effekt, kan bety at den vedvarende skepsisen mot likestilling er noe som mer enn før velges aktivt - av en bevisst (men rett nok krympende) minoritet i kristne miljøer. I så fall kan denne skepsisen i mindre grad enn før forstås som en tradisjon som nærmest automatisk går i arv til nye generasjoner (jf. hyppige diskusjoner i sørlandsavisene om hva som er det gode familieliv).

Hvilke kristne miljøer har mest utbredt skepsis til likestilling? På landbasis kommer det tydelig frem at de med frikirkelig tilknytning er de mest skeptiske. I Vest-Agder blir tallene små, men også her finner vi denne tendensen. Samtidig kommer det tydelig fram at Vest-Agder har mange frikirke-medlemmer i forhold til landet forøvrig, og at andelen vestegder med frikirketilknypning har økt fra 1998 til 2008. Dette kan tyde på at frikirkene - mer enn statskirke-kemenighetene - er arenaer i regionen som holder ved like skepsis mot likestilling.